

М'ялковський Руслан

доктор с.г.н., доцент, завідувач кафедри

Петрище Ольга

к.с.г.н., асистент

Лобуцько Юлія

к.е.н., асистент

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ, ЯК ОБ'ЄКТА ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Земельні відносини передбачають наявність певного кола суб'єктів, які здійснюють їх публічне регулювання. Обсяг, характер, методи і засоби такого регулювання обумовлюються насамперед внутрішньою природою, специфікою відносин, що регулюються. Коло суб'єктів, які здійснюють владне регулювання різних за своєю юридичною природою суспільних відносин, неоднакове. У доктрині земельного права вживаються терміни «управління у галузі земельних відносин», «державне управління земельним фондом», «державне регулювання земельних відносин».

Управління у галузі земельних відносин доцільно визначати як діяльність із використанням владного примусу, спрямовану на забезпечення раціонального використання, охорони та відтворення земель.

Буквальне ж розуміння терміну «управління земельним фондом» значно вужче і означає розподіл та перерозподіл земель та організацію їх використання. Виходячи із такого визначення, управління земельним фондом є складовою управління у галузі земельних відносин [1].

Земля як об'єкт економічних відносин – земля як предмет праці, знаряддя і засіб праці та виробничі відносини, які виникають у процесі її використання й привласнення результатів праці. Земля – природне середовище, в якому народжується і живе людина, природна матерія і територіальний простір існування та розвитку людського суспільства, матеріальна основа виробництва.

У процесі виробництва земля відіграє неоднакову роль. Як об'єкт спрямування праці людини для підтримання чи підвищення родючості, продуктивності, вона є предметом праці. Як середовище і засіб впливу на певні предмети праці, наприклад рослинні організми, – знаряддям і засобом праці. Як засіб отримання необхідної суспільству продукції – засобом виробництва (головним засобом виробництва у сільському та лісовому господарствах) і важливим речовим фактором в інших сферах виробництва. Тривалий час людина ставилася до землі як до передумови, наданої їй природою із зростанням кількості жителів Землі стає очевидною обмеженість створених безпосередньо природою життєвих умов, а відтак – закріплення й відстоювання земельних площ, які належать певним спільнотам людей. Новий етап у

відносинах між людьми з приводу землі як об'єкту економічних відносин пов'язаний із розвитком відтворювального господарства (обробкою землі та вирощуванням на ній певних культур). Відповідні відносини з приводу володіння та використання землі складаються при вилученні частини земельних площ із господарського обороту, наприклад для оборони країни. Таким чином формується власність на землю. З освоєнням землі об'єктами економічних відносин стають власне земля, її надра, повітряний простір, водні та інші природні ресурси її континентального шельфу та морської економічної зони. Через велику різноманітність комбінацій рельєфу, фізико-хіміко-біологічних властивостей та кліматичних умов земля формує істотно відмінні господарські можливості, які відображають у земельному кадастрі. Враховуючи їх, суспільство обирає різні напрями використання землі. Земельний кодекс України встановлює поділ земель за цільовим призначенням. Вся територія України дорівнює 60,4 млн. га, хоча з повторним урахуванням окремих площ вона значно більша. Обмеженість земель потребує раціонального їх використання (доцільне використання природної родючості й продуктивності, а також їх підвищення внаслідок застосування інтенсивних технологій, раціонального поєднання культур, спеціалізації) [2]. Сукупність (підсистема) економічних відносин з приводу використання та привласнення отриманих на землі результатів праці формує аграрний устрій країни, який знаходить відображення в земельному кодексі країни. Основними елементами цього устрою є земельна власність і рентні відносини. Земельна власність - сукупність виробничих відносин між людьми з приводу привласнення землі як предмета природи, а також створеного сільськогосподарськими працівниками необхідного і додаткового продукту. Земельна власність є частиною загальної власності, одним з найголовніших видів національного багатства. З економічної точки зору земельна власність виражається у певній сукупності економічних категорій (земельна рента, ціни на сільськогосподарську продукцію, орендна плата за землю, диференціальна земельна рента та ін.). З юридичної точки зору земельна власність виражається в категоріях землеволодіння, землекористування тощо. В кожній економічній системі існують різноманітні форми земельної власності серед яких виділяється домінуюча форма. За капіталістичного способу виробництва такою формою є приватна власність на землю, яка базується на використанні праці найманих працівників [3].

Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель включає в себе систему засобів майнового характеру, що спрямовані, з одного боку, на створення фінансової основи для виконання функцій держави у галузі земельних відносин, а з іншого — на стимулювання економічними засобами раціонального використання, охорони та відтворення земель [4].

Основним принципом економічного стимулювання раціонального використання і охорони земель є платність. Він означає, що використання землі в Україні здійснюється за відповідну плату. Безплатність землекористування,

яка довгий час була головним принципом земельного права, призводила до нерационального використання земель, необґрунтованого закріплення за господарюючими суб'єктами великих земельних угідь, які найчастіше залишались невикористаними, породжувала споживацьке ставлення до земельних ресурсів [5].

Поняття плати за землю законодавчо не закріплене, проте, виходячи із положень законодавства, плату за землю можна визначити як періодичний платіж, що підлягає сплаті землевласниками та землекористувачами за використання земельних ділянок на користь власника земельної ділянки або держави.

Список використаних джерел

1. Удзилович І.С. Землеустрій в Україні: еволюція його змісту в сучасних умовах. *Землевпорядкування*. 2001. № 1. С 32-35.
2. Хвесик М.А. В.А. Голян, А.І. Крисак Інституціональні трансформації та фінансово-економічне регулювання землекористування в Україні. Київ : Кондор, 2008, с.512.
3. Третяк А.М. Економіка землекористування та землевпорядкування. Навчальний посібник. Київ : ТОВ ЦЗРУ, 2004. 542 с.
4. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. Новітнє земельне законодавство України: *Збірник нормативно-правових актів*. Харків : ТОВ «Одіссей», 2004.
5. Гоштинар С. Л. Правове забезпечення ведення земельного кадастру. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 22. С. 745 – 748.
6. Кушнірук Т. М., Лобанова О. П., Ясінецька І.А. Еколого-економічний механізм управління сільськогосподарським землекористуванням України. *II International Scientific Conference Economy and Society: a Modern Foundation For Human Development: Conference Proceedings, Part II, June 23th, 2017*. Leipzig, Germany: Baltija Publishing. pp.97-100.
7. Потапський Ю. В., Трач І. В., Ясінецька І.А. Сучасний стан і проблематика удосконалення ведення державного земельного кадастру в Україні. *Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції «Геодезія, землеустрій, геоінформатика в Південному регіоні: сучасний стан та перспективи розвитку» м. Одеса, 4-6 жовтня 2017*. С.25-28.
8. Ясінецька І.А., Ковтуняк І. П., Петрище О. І. Використання земельних ресурсів України. *Матеріали Науково-практичної конференції молодих учених і спеціалістів «Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України»*. Київ, 1-3 листопада 2017. С.79-82.
9. Бойко О.Г. Соціально-економічні та екологічні засади землекористування урбанізованих територій. *Зб. наук. праць ЛДАУ*. 21(2). 2014. С. 190-196.
10. Іванишин В.В. Аграрна реформа: в науці, практиці і освіті. *Теоретичні та прикладні аспекти розвитку аграрного бізнесу* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, (м. Тернопіль, 28 жовт. 2015 р.). Тернопіль : Економічна думка, 2015. С. 121-123.